

Dječji vrtić "Različak"
Wellerov vrt 1
10000 Zagreb
01/4873-283
vrtic.razlicak@zagreb.hr

KURIKULUM ZA PEDAGOŠKU GODINU 2020./2021.

Zagreb, rujan 2020.

REPUBLIKA HRVATSKA
DJEČJI VRTIĆ RAZLIČAK
KLASA: 601-02/20-02/04
URBROJ: 251-560-04-20-01

Zagreb, 28.9.2020.

Kurikulum za pedagošku godinu 2012./2021. godinu utvrđen je na Odgojiteljskom vijeću dana 29.9.2020. i donesen na temelju članka 43. Statuta i članka 15. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju (Narodne novine, broj 10/97, 107/07, 94/13, 98/19) na 13. sjednici Upravnog vijeća dana 30.9.2020.

RAVNATELJICA

PREDSJEDNICA UPRAVNOG VIJEĆA

Sanja Hukavec, v.r.

Renata Marinković Krvavica, v.r.

Sadržaj

1. UVOD	4
2. POLAZIŠTA KURIKULUMA DJEČJEG VRTIĆA "RAZLIČAK"	6
2.1. Postojeći dokumenti	6
2.2. Razvojni plan ustanove.....	7
2.3. Programi vrtića.....	7
3. NAČELA KURIKULUMA DJEČJEG VRTIĆA "RAZLIČAK"	9
3.1. Fleksibilnost odgojno-obrazovnoga procesa u vrtiću.....	9
3.2. Partnerstvo vrtića s roditeljima i širom zajednicom	9
3.4. Otvorenost za kontinuirano učenje i spremnost na unapređivanje prakse.....	10
4. KULTURA USTANOVE I SPECIFIČNOSTI OBJEKATA DJEČJEG VRTIĆA "RAZLIČAK"	12
5. VRIJEDNOSTI KURIKULUMA DJEČJEG VRTIĆA "RAZLIČAK"	16
6. CILJEVI KURIKULUMA DJEČJEG VRTIĆA "RAZLIČAK"	18
6.1. Osiguranje dobrobiti za dijete.....	18
6.1.1. Osobna, emocionalna i tjelesna dobrobit	18
6.1.2. Obrazovna dobrobit	19
6.1.3. Socijalna dobrobit	19
6.2. Cjelovit razvoj, odgoj i učenje djeteta te razvoj kompetencija.....	20
7. KURIKULUM ZA RAZVOJ OTPRONOSTI DJECE PREDŠKOLSKE DOBI.....	22
8. KURIKULUM PREDŠKOLE DJEČJEG VRTIĆA "RAZLIČAK"	23
9. OSIGURAVANJE KVALITETE	25
10. PROFESIONALNI RAZVOJ STRUČNIH DJELATNIKA VRTIĆA.....	28

1. UVOD

U Dječjem vrtiću "Različak" u skladu s vizijom vrtića "Vrtić Različak-vrtić jednakih mogućnosti za sve" kontinuirano razvijamo pristup odgojno-obrazovnom radu koji u središte stavlja stvaranje optimalnih uvjeta za cjelovit razvoj djeteta i razvoj kolektiva uvažavajući sve specifičnosti svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa i okruženja u kojem vrtić djeluje.

Dječji vrtić "Različak" svoj početak rada bilježi od 1869.godine i vrtić je s najdužom povijesti u Gradu Zagrebu. Samostalno djeluje od 01.07.1992. godine, a danas broji oko 440 djece smještenih u 23 odgojne skupine, u šest objekata na šest lokacija u tri gradske četvrti: Donji grad, Gornji grad i Podsljeme. Izazovi rada s velikim brojem objekata u različitim okruženjima razvojem vrtića prerasli su naše temeljne vrijednosti koje naš vrtić čine prepoznatljivim: otvorenost, prihvaćanje različitosti i pružanje jednakih mogućnosti svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa za njihov optimalan razvoj.

Vođeni tim vrijednostima kurikulum smo usmjerili ka stvaranju uvjeta za odrastanje djeteta kao kompetentne i samopouzdanе osobe koja je svjesna svojih prava te spremna, sukladno svojoj dobi, sposobnostima i mogućnostima, preuzeti odgovornosti i aktivno doprinijeti bogatstvu okruženja kojem pripada: društvenom, socijalnom i kulturološkom. U tom smislu razvoj tolerancije, prihvaćanja i poštivanja, razvoj interkulturalizma i multikulturalizma kao bogatstva različitosti temeljno je usmjerenje našeg kurikuluma.

Svjesni činjenice da je razvoj znanja, svijesti i vještina za razvoj kulture tolerancije i poštivanja različitosti cjeloživotni proces učenja smatramo da je rana i predškolska dob najpovoljnije životno razdoblje za uspostavljanje temelja razvoja demokratskih kompetencija, sukladno dobi i mogućnostima djece. Karakteristika djece rane i predškolske dobi je učenje čineći, aktivno istražujući svijet oko sebe te učenje po modelu, a dječji vrtić mjesto je u kojem su osigurani uvjeti za učenje i življenje različitosti, demokratskih odnosa, prava i odgovornosti.

U tom smislu kurikulum za nas predstavlja teorijsku koncepciju otvorenog, razvojnog, humanističkog, integriranog, konstruktivistički i sukonstruktivistički orijentiranoga kurikuluma koji se u praksi provjerava, modificira, izgrađuje, kontinuirano mijenja i razvija zajedničkim djelovanjem svih svojih sudionika, (MZOS,2014.), a sukladno odrednicama

Nacionalnog okvirnog kurikulumu (MZOS,2010.) i Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (MZOS,2014.) temeljen je na smjernicama, koje doprinose razvoju demokratskih kompetencija djece rane i predškolske dobi. Smjernice postavljene u kurikulumu temelj su cjelovitog razvoja djeteta u institucijskom kontekstu, a zadaća svih odgojno-obrazovnih djelatnika je integrirati ih u svoju odgojno-obrazovnu praksu, stvarati uvjete za njihovo provođenje, pratiti ih i vrednovati te obzirom na to kontinuirano unapređivati kurikulum.

Budući da živimo u društvu koje se mijenja i razvija brzinom koju ni sami ne možemo predvidjeti, naše planiranje, provedba odgojno-obrazovnog procesa te praćenje i vrednovanje ishoda učenja i razvoja djetetovih kompetencija uvelike ovisi o našoj fleksibilnoj refleksivnoj praksi, praćenju novih paradigmi u predškolskom odgoju i vlastitoj angažiranosti. Stoga smo uvažavajući sve sastavnice kurikulumu i indikatore kvalitete naše ustanove postavili kao promjenljivu i fleksibilnu kategoriju naših međusobnih znanja, kompetencija i spremnosti za promjene i učenje.

2. POLAZIŠTA KURIKULUMA DJEČJEG VRTIĆA "RAZLIČAK"

2.1. Postojeći dokumenti

Kurikulum Dječjeg vrtića "Različak" temelji se i u sebi sadrži teorijska polazišta i vrijednosti sljedećih dokumenata:

1. Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi (1991.)
2. Konvencija o pravima djeteta (2001.)
3. Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje (2011.)
4. Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014.)
5. Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja (2012.).

Iz navedenih dokumenata moguće je sažeti nekoliko temeljnih postavki koja čine vrijednosne temelje kurikuluma Dječjeg vrtića "Različak":

- dijete je osobnost već od rođenja i treba ga ozbiljno shvaćati i poštovati
- dijete nije objekt u odgojnom procesu, već je socijalni subjekt (sa specifičnim potrebama, pravima i kulturom) koji participira, konstruira i u velikoj mjeri, određuje svoj vlastiti život i razvoj. Dijete je cjelovito biće, istraživač i aktivni stvaratelj svoga znanja sa specifičnim stvaralačkim i izražajnim potencijalima.
- djetinjstvo nije samo pripremna faza za budući život, već je životno razdoblje koje ima svoje vrijednosti i svoju kulturu
- djetinjstvo je proces socijalne konstrukcije, koji djeca i odrasli zajednički izgrađuju
- djetinjstvo je proces koji se kontekstualizira uvijek u relaciji s određenim prostorom, vremenom i kulturom (sociokonstruktivizam) te varira s obzirom na različitost uvjeta i kulture u kojima se događa. Stoga, kao što ne postoji univerzalno dijete, ne postoji ni univerzalno djetinjstvo.

2.2. Razvojni plan ustanove

Osim navedenih dokumenta kurikulum se temelji i na razvojnom planu Dječjeg vrtića "Različak". Razvojni plan ustanove nastao je kao rezultat Strategije razvoja koja se očituje kroz misiju i viziju ustanove. Budući da smo kao vrtić bili uključeni u Pilot projekt Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja te smo inicijalno imali polazišta za stvaranje Razvojnog plana, nametnulo nam se nekoliko ključnih područja kvalitete koje sustavno vrednujemo od 2010. godine, a to su:

- strategija ustanove
- organizacija i vođenje ustanove
- kultura ustanove
- prostorno-materijalni uvjeti
- kurikulum i odgojno-obrazovni proces
- ljudski resursi
- suradnja s užom i širom zajednicom
- proces praćenja i vrednovanja

Metodologija planiranja, praćenja i vrednovanja koju je provodio NCVV u suradnji s našom ustanovom pridonijela je da Razvojni plan kroz planirana vremenska razdoblja uz jasno strukturirane ciljeve i zadaće odredi jasno mjerljive indikatore kvalitete svakog područja. Metodologija samovrednovanja pomogla nam je da jasno sagledamo realne i mjerljive ciljeve daljnjeg razvoja te je stoga i pridonijela jasnom opredjeljenju razvoja kurikuluma.

Odgojitelji kao neposredni nositelji procesa aktivno se uključuju u analize zatečenog stanja svakog indikatora kvalitete u ustanovi, doprinose vrednovanju i stvaranju novog Razvojnog plana za svaki pojedini segment razvoja ustanove. Vizija je usmjerena na stvaranje uvjeta jednakih mogućnosti za sve uključene u odgojno obrazovni proces rada s djecom. Dobiti, teškoće, rezultati, prepreke napretku, kao i naši neiskorišteni resursi su ideja vodilja jasnog definiranja ciljeva koje si postavljamo.

2.3 Programi vrtića

U Dječjem vrtiću "Različak" provode se redoviti i posebni odgojno-obrazovne programe koji se temelje na humanističko-razvojnoj koncepciji suvremenih znanstvenih teorijskih postavki odgoja i obrazovanje djece rane i predškolske dobi. Svi programi imaju verifikaciju Ministarstva znanosti i obrazovanja te suglasnost Upravnog vijeća vrtića.

Programi Dječjeg vrtića "Različak":

- Redoviti odgojno-obrazovni program
- Posebni program ranog učenja engleskog jezika za djecu od tri do sedam godina
- Posebni program ranog učenja njemačkog jezika za djecu od tri do sedam godina
- Posebni program ranog učenja engleskog jezika za djecu od tri do sedam godina (u trajanju do tri sata dnevno, dva puta tjedno)
- Posebni program senzorne integracije za djecu od prve do treće godine
- Posebni sportski program za djecu od treće do sedme godine
- Program predškole za djecu u godini pred polazak u osnovnu školu
- Program vjerskog katoličkog odgoja za djecu od pet do sedam godina (u trajanju do tri sata, jednom tjedno)
- Posebni program za djecu s teškoćama u razvoju za djecu od tri do sedam godina
- Program za djecu nacionalni i etničkih manjina kojoj hrvatski jezik nije materinji jezik
- Program za nadarenu i darovitu djecu
- Sigurnosno-zaštitni i preventivni program s mjerama sigurnosti i protokolima postupanja u izvanrednim i kriznim situacijama
- Program "Djeca u prirodi" u Gradu mladih

3. NAČELA KURIKULUMA DJEČJEG VRTIĆA "RAZLIČAK"

Načela su osnovna polazišta koje je u primjeni kurikuluma potrebno slijediti jer osiguravaju unutarnju usklađenost svih njegovih sastavnica.

3.1. Fleksibilnost odgojno-obrazovnog procesa u vrtiću

Fleksibilnost odgojno-obrazovnog procesa u vrtiću odnosi se na osiguravanje uvjeta koji omogućuju prilagodljivost konkretnim mogućnostima, potrebama i interesima djece i odraslih u ustanovi, kao i uvjetima i kulturi sredine u kojoj ustanova djeluje.

Fleksibilnost odgojno-obrazovnog procesa podrazumijeva:

- izražavanje prijedloga, inicijativa i sugestija djece i odraslih
- prihvaćanje i stvaranje uvjeta za uspješno zadovoljavanje potreba pojedinaca (svih uključenih u odgojno-obrazovni proces), poštovanje njihovih prava i razvoj njihovih potencijala osobnim tempom
- prihvaćanje individualno različitih strategija i stilova učenja djece i omogućavanje punine razvoja njihovih potencijala.

3.2. Partnerstvo vrtića s roditeljima i širom zajednicom

Ovo načelo odnosi se na osiguravanje kvalitetnog, partnerskog odnosa između vrtića i roditeljskog doma, odgojno-obrazovnih djelatnika i roditelja (skrbnika) djeteta sa zajedničkim ciljem primjerenog zadovoljavanja individualnih i razvojnih potrebe djeteta te osiguravanje potpore njegovu cjelovitom razvoju. Ovo načelo odnosi se na:

- prihvaćanje i poštovanje roditelja (skrbnika) kao ravnopravne članove vrtića – partnere, koji ustanovu obogaćuju svojim individualnim posebnostima te svojom vlastitom kulturom i dr.
- otvorenu, podržavajuću i ravnopravnu komunikaciju roditelja (skrbnika djeteta), odgojitelja i ostalog osoblja u ustanovi
- dobivanje odgovora na pitanja koja trenutno opterećuju roditeljsko funkcioniranje i pridonose rastu roditeljskih kompetencija

- uključivanje u zajedničko donošenje odluka vezanih uz razvoj, učenje i socijalni život djece u vrtiću
- provođenje vremena sa svojom djecom u odgojnim skupinama, praćenje i djelatno sudjelovanje u neposrednome odgojno-obrazovnom procesu te upoznavanje vlastite djece u drukčijem kontekstu od obiteljskoga
- osiguravanje različitih prilika u kojima obitelji mogu učiti jedne od drugih i međusobno se podržavati
- stvaranje uvjeta za poticanje roditeljskoga djelatnog sudjelovanja u oblikovanju vizije ustanove te prilike za sudjelovanje roditelja u planiranju, realiziranju i evaluaciji odgojno -

obrazovnoga procesa.

3.3. Osiguravanje kontinuiteta u odgoju i obrazovanju

Osiguravanje kontinuiteta u odgoju i obrazovanju jedna je od iznimno važnih zadaća kurikulumu jer stvara polazište i osigurava uvjete za zadovoljavanje jednog od temeljnih prava djeteta - prava na odgoj i obrazovanje. Cilj suradnje svih podsustava je njihova spremnost i primjerenost za prihvatanje djece i postizanje kontinuiteta njihova razvoja, odgoja i učenja.

Pretpostavke za uspostavljanje kvalitetnog kontinuiteta u odgoju i obrazovanju su:

- suradnja različitih institucija i podsustava
- suradnja vrtića s lokalnom zajednicom
- suradnja vrtića i škole
- kontinuirano podizanje razine osobnih i profesionalnih kompetencija (cjeloživotno učenje) svih stručnih profila u odgojno-obrazovnim ustanovama

3.4. Otvorenost za kontinuirano učenje i spremnost na unapređivanje prakse

Briga o postizanju i održavanju kvalitete okruženja (različite dimenzije okruženja: materijalne, socijalne, kulturološke) predstavlja temeljni preduvjet kvalitete odgojno-obrazovnog procesa u vrtiću. Otvorenost za kontinuirano učenje i spremnost na unapređivanje prakse moguće je osnaživati uz pomoć:

- kontinuiranog istraživanja i unapređivanja kvalitete odgojno-obrazovnoga procesa od samih praktičara –odgojitelja i drugih stručnih djelatnika vrtića
- osposobljavanja praktičara – odgojitelja i drugih stručnih djelatnika vrtića za istraživanje i aktivno promišljanje vlastite odgojno-obrazovne prakse u smjeru razvoja refleksivne prakse i refleksivnog profesionalizma
- povezivanja svih sudionika odgojno-obrazovnoga procesa koji uče, istražuju i mijenjaju odgojnu i obrazovnu praksu i dijele to iskustvo s drugima (sustručnjacima i roditeljima) u zajednice koje uče.

4. KULTURA USTANOVE I SPECIFIČNOSTI OBJEKATA DJEČJEG VRTIĆA "RAZLIČAK"

Kultura ustanove, kao ukupnost kvalitete međusobnih odnosa, interakcija između odraslih i djece, uvjeta, ozračja, odgoja, učenja i dr., u Dječjem vrtiću "Različak" odraz je specifičnosti mnoštva različitih čimbenika koji se ostvaruju sredinama u kojima vrtić živi i djeluje, u objektima vrtića. Unatoč istim vrijednostima za koje se zalažemo, ciljevima i zadaćama definiranih kurikulumom, kultura ustanove u svakom objektu razvija se sukladno specifičnostima u kojima se odvija, djelatnicima, mjestu, kulturnim i tradicijskim nasljeđem, interakciji s lokalnom zajednicom i dr. U tom smislu upoznavanje i razumijevanje kulture i načina življenja vrtića važan je preduvjet unapređenja kvaliteta rada ustanove i odgojno-obrazovnog procesa.

Specifičnost Dječjeg vrtića "Različka" je djelovanje na šest dislociranih lokacija, u šest objekata smještenih u tri lokalne zajednice gradskih četvrti; Donji Grad, Gornji Grad i Podsljeme.

4.1. Gradska četvrt Donji Grad; centralni objekt Wellerov vrt, područni objekt Amruševa i Jurišićeva

Objekti Petrinjska, Amruševa i Jurišićeva nalaze se u samom centru grada u visoko urbaniziranom području. Djeca koja pohađaju objekte centra uglavnom su djeca koja stanuju u centru grada ili djeca koja su iz drugih, udaljenijih naselja, čiji roditelji rade u centru grada.

Prednosti života i rada u vrtiću u centru grada uključuju laku dostupnost svim kazalištima za djecu i ostalim kulturno-umjetničkim institucijama koje često i rado posjećujemo s djecom u sklopu aktivnosti i projekata u skupinama. U različitim prigodama rado i često surađujemo s Policijskom upravom u Petrinjskoj u sklopu manifestacija vezanih uz prometni odgoj i sigurnost u prometu, a prometni policajci često nas prate u šetnjama gradom kako bi bili što sigurniji. Osim toga tradicionalno smo uključeni u obilježavanje Dana gradske četvrti Donji grad s kojom na različite načine surađujemo tijekom cijele godine.

Centralni objekt Wellerov vrt smješten je u istoimenoj ulici na broju 1 u prolazu koji spaja Petrinjsku i Palmotićevo ulicu, a zaštićeni je spomenik kulture B kategorije. U objektu Wellerov, u zgradi na tri kata, smješteno je osam odgojnih skupina, tri jasličke i pet vrtićkih skupina, ured ravnateljice, stručnih suradnika, administrativno-tehničkog osoblja te kuhinja iz koje se dnevno prevoze svi obroci na svih šest lokacija vrtića. Centralni objekt ujedno je i

objekt u koji u ljetnom periodu rada, zbog smanjenog broja djece, dolaze djeca iz svih drugih objekata.

U centralnom objektu, osim redovitog programa, provodi se i Posebni program senzomotorne integracije za djecu jasličke dobi, Posebni program ranog učenja engleskog jezika, tečajevi sporta, ritmike te kraći program engleskog jezika za djecu vrtićke dobi.

Područni objekt Amruševa nalazi se u istoimenoj ulici na broju 10. Uvučena dvorišna zgrada s dvije odgojne skupine i prostranim dvorištem prava je oaza od buke i gradske vreve. Objekt je prizeman, namjenski građen u kojem djeca, odgojitelji i spremačica čine pravu malu obitelj. Međugrupna povezanost između sve djece i odgojitelja i povezanost roditelja upravo je ono što čini obiteljsku atmosferu ovog objekta. U ovom objektu smještene su dvije mješovite odgojne skupine od treće do sedme godine života Posebnih programa ranog učenja stranih jezika, engleskog i njemačkog. U posebnim cjelodnevnim programima ranog učenja engleskog i njemačkog jezika, jezik se upoznaje, usvaja i uči spontano, u svakodnevnim situacijama tijekom dnevnog ritma djece, sukladno njihovim interesima, sposobnostima i mogućnostima.

Područni objekt Jurišićeva nalazi se na broju 24/2. Vrtić se s Jurišićeve ulice ne vidi jer je smješten duboko u zaleđu okolnih dvorišnih zgrada koje ga štite od prometne ulice, tramvaja i gradske gužve. Objekt je prizeman, namjenski građen s velikim dvorištem te pruža boravak djeci od treće do sedme godine života. Tri odgojiteljice i jedan odgojitelj s djecom dvije odgojne skupine, jednoj od tri do pet godina, a drugoj od pet do sedam godina, te jedna spremačica žive i rade u mirnoj oazi centra grada. Specifičnosti objekta Jurišićeva je povezanost sve djece, odgojitelja i roditelja budući da se u objektu intenzivno njeguje međugrupna suradnja, zajednička druženja, a već dugi niz godina vrtić pohađaju djeca iz iste obitelji te se i na taj način generacijski njeguje obiteljska suradnja.

Objekt Jurišićeva već dugi niz godina vježbaonica je Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu iz kolegija Metodika hrvatskog jezika pod vodstvom prof.dr.sc. V.V.. Svaki ponedjeljak u mjesecu studenti u okviru kolegija s djecom na različite načine rade na stvaranju uvjeta za poticanje govora putem svih osjetila. Ovaj oblik suradnje smatramo izuzetno vrijednim za studente i djecu. Studenti uče, istražuju vlastitu praksu (proces učenja o praksi i u praksi). Uz pomoć odgajatelja mentora, studenti planiraju, analiziraju, zajednički promišljaju, raspravljaju, analiziraju dileme i pitanja, što im omogućava bolje razumijevanje prakse. Djeci je to poticaj za stjecanje različitih iskustava, osnažuje njihovu inicijativu i

potencijal, razvija njihovo samopouzdanje i identitet, potiče recipročnu komunikaciju s odraslima u različitim situacijama ponešto drugačijim od svakodnevnih.

4.2. Gradska četvrt Gornji Grad; područni objekti Kaptol i Nova Ves

Područni objekt Kaptol smješten je u prizemlju Osnovne škole Miroslav Krleža na broju 16. Dječji vrtić "Različak" svoj početak rada bilježi od 1869. godine i vrtić je s najdužom povijesti u Gradu Zagrebu jer su upravo te godine u objektu Kaptol otvorene prve jaslice.

U objektu se nalaze tri odgojne skupine. Jedna mješovita (3-7 god.) skupina Posebnog programa za djecu s TUR-om i dvije redovite vrtićke skupine, za djecu od tri do pet godina te za djecu od pet do sedam godina s kojima rade šest odgojiteljica i dvije spremačice. Objekt je namjenski preuređen te njime dominiraju tri velike sobe dnevnog boravka i svi međuprostori namijenjeni boravku djece. Dvorište se nalazi preko puta vrtića te ga vrtićka djeca svakodnevno koriste učeći uz odrasle od najmanje dobi kako se sigurno ponašati u prometu. Kako se vrtić nalazi u prizemlju škole djeca su spontano povezana s okruženjem škole kao i s djecom i učiteljima što djeci koja će biti upisanu u ovu osnovnu školu svakako doprinosi lakšoj prilagodbi prilikom odlaska u školu.

U objektu Kaptol provodi se kraći program engleskog jezika i kraći program vjerskog katoličkog odgoja u popodnevnim satima za djecu čiji roditelji to žele.

Područni objekt Nova Ves nalazi se na broju 36. Namjenski prilagođen objekt čini drugi dom jednoj mješovitoj odgojnoj skupini djece od tri do sedam godina života, dvjema odgojiteljicama i spremačici koje funkcioniraju poput prave obitelji. Objekt ima vlastito dvorište sa stražnje strane koje je zaštićeno od buke i prometa te skriveno od gradske gužve. U objektu Nova Ves provodi se Poseban program ranog učenja engleskog jezika u kojem se jezik upoznaje, usvaja i uči spontano, u svakodnevnim situacijama tijekom dnevnog ritma djece, sukladno njihovim interesima, sposobnostima i mogućnostima.

4.3. Gradska četvrt Podsljeme; područni objekt Mlinovi

Područni objekt Mlinovi 15 udaljen je od centralnog objekta petnaestak kilometara što ga čini najdislociranijim objektom vrtića. Namjenski je građen, prizeman, smješten na idealnoj poziciji u prirodi ispod Sljemenskih padina. Objekt ima veliko, prostrano i uređeno dvorište koje djeci pruža idealne uvjete za boravak na zraku u svim godišnjim razdobljima. Vrtić ima sedam odgojnih skupina, dvije jasličke i pet vrtićkih, a u njima se osim redovitog programa provode i posebni programi, ranog učenja engleskog jezika, senzomotorike i sporta te tečajevi ritmike, sporta i kraći program engleskog jezika. U vrtiću radi šesnaest odgojitelja, četiri spremačice, domar i članovi stručnog tima koji u objekt dolaze minimalno jednom tjedno.

Specifičnost i vrijednost objekta Mlinovi je povezanost s lokalnom zajednicom i življenje tradicijskih i obiteljskih vrijednosti te kulturnog nasljeđa šestinskog kraja. U tom smislu brojne aktivnosti usmjerene su na upoznavanje i očuvanje običaja i kulturne baštine Šestina, a prirodno okruženje u kojem se vrtić nalazi idealno je za razvijanje ekološke svijesti i razvoj vještina važnih za očuvanje okoliša i života u prirodi od najranije dobi. Suradnja vrtića i lokalne zajednice izuzetno je bogata, a odvija se putem različitih manifestacija i akcija u koje su uključeni svi čimbenici u Šestinama. Preko puta vrtića nalazi se i Osnovna škola Šestine s kojom se djeca kroz različite aktivnosti upoznaju tijekom boravka u vrtiću što za posljedicu ima prirodan prijelaz djece iz vrtića u školu.

5. VRIJEDNOSTI KURIKULUMA DJEČJEG VRTIĆA "RAZLIČAK"

Temeljne vrijednosti Kurikuluma Dječjeg vrtića "Različak" proizlaze iz Nacionalnoga kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje i opredijeljenosti hrvatske obrazovne politike za cjeloviti osobni razvoj djeteta, za čuvanje i razvijanje nacionalne, duhovne, materijalne i prirodne baštine Republike Hrvatske, za europski suživot te za stvaranje društva znanja i vrijednosti koje će omogućiti napredak i održivi razvoj.

Tako usmjeren kurikulum promiče planiranje i djelovanje odgoja i obrazovanja utemeljenog na vrijednostima koje unapređuju intelektualni, društveni, moralni, duhovni i motorički razvoj djece, a to su:

- **znanje** koje dijete stječe aktivno oslanjajući se na svoj urođeni aktivan i istraživački potencijal
- **identitet** (osobni, kulturni, nacionalni) koji djetetu omogućava da živi i raste u multikulturalnom svijetu
- **humanizam i tolerancija** kao prihvaćanje, poštovanje i razvoj senzibiliteta prema drugom i drugačijem kao bogatstvu čovječanstva
- **odgovornost** kao smislen i savjestan odnos između osobne slobode i slobode drugog
- **autonomija** u donošenju odluka i izbora, ostvarivanje prava i zastupanje vlastitog mišljenja
- **kreativnost** koja potiče razvoj djeteta u inovativnu i inicijativu osobu koja pronalazi originalne pristupe u rješavanju različitih problema

Smatrajući da će sam kurikulum kao rastući i nadograđujući sustav doprinijeti kvaliteti naše ustanove, u njegovo stvaranje uključili smo sve sudionike odgojno-obrazovnog procesa kako bismo se odredili prema vrijednostima koje kao ustanova smatramo relevantnim za ostvarivanje našeg cilja. Osnovno polazište je bilo kroz timove doći do jasnih i nedvojbenih zaključaka i konsenzusa oko ključnih vrijednosti. U tom procesu postavljali smo si pitanja poput "Koje su vrijednosti koje zastupam u radu?", "Koje vrijednosti želim razviti kod djece rane i predškolske dobi? "Koji značaj imaju za sve sudionike?", "Kako ih živjeti i provoditi?", te u praksi tražili odgovore na ta pitanja. Svjesni činjenice da se ljudi ponašaju prema unutrašnjoj, intrinzičnoj motivaciji, u zajedničkom radu došli do ključnih točaka važnih za timski rad:

1. Potrebe, želje i očekivanja usklađujemo u odnosu na zajedničke ciljeve i vrijednosti–
USKLAĐENO DJELOVANJE
2. Biramo ponašanja u odnosu prema sebi, drugima, zadaćama i obvezama u timu -
SLOBODA IZBORA
3. Odgovorni smo za vlastita birana ponašanja i posljedice istih u svim situacijama-
PREUZIMANJE ODGOVORNOSTI
4. Cjeloživotno učenje i rad na sebi kao podloga osobnog i timskog rasta i razvoja.
USMJERENOST NA OSOBNI I TIMSKI RAZVOJ

Promovirajući vrijednosti u Kurikulumu dječjeg vrtića naglasak je stavljen na vrijednosti koje se u suštini poklapaju s vrijednostima nacionalnog Kurikuluma.

Kurikulum Dječjeg vrtića "Različka" promovira sljedeće vrijednosti:

1. Slobodu mišljenja i izražavanja.
2. Odgovornost
3. Fleksibilnost
4. Objektivnost
5. Dosljednost
6. Individualnost
7. Autonomiju
8. Empatiju

6.CILJEVI KURIKULUMA DJEČJEG VRTIĆA "RAZLIČAK"

Globalni cilj kurikuluma je osiguravanje dobrobiti za dijete koji podrazumijeva:

1. Stvaranje optimalnih uvjeta za cjelovit razvoj djeteta i cjelovit razvoj kolektiva s jednakim mogućnostima za sve uz uvažavanje individualnosti, različitosti i specifičnosti.
2. Stvaranje jedinstvenog i prilagođenog okružja za rast i učenje svih dionika u skladu s njihovim kompetencijama koje je podloga za rast i učenje.
3. Stvaranje i širenje mreže raznovrsnih razvojnih programa prema potrebama djece i afinitetima odgojitelja.
4. Jačanje snage svakog sudionika, njegove uloge i vrijednosti u procesu i kolektivu.

6.1.Osiguranje dobrobiti za dijete

Kurikulum Dječjeg vrtića "Različak" sukladno Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje uključuje: osobnu, emocionalnu i tjelesnu, obrazovnu i socijalnu dobrobit djeteta.

6.1.1.Osobna, emocionalna i tjelesna dobrobit

Odnosi se na subjektivan osjećaj; biti zdrav, zadovoljan i osjećati se dobro, a uključuje:

- razvoj motoričkih vještina
- usvajanje higijenskih, prehrambenih i pokretnih navika kao preduvjeta zdravlja
- uživanje u različitim interakcijama i aktivnostima
- otvorenost djeteta prema svijetu oko sebe i prema novim iskustvima
- smirenost (odsutnost osjećaja ugroženosti, nemira, zabrinutosti)
- samoprihvatanje djeteta (izražavanje emocija, prihvatanje sebe)
- samopoštovanje i samosvijest djeteta
- sposobnost privremene odgode zadovoljavanja svojih potreba
- razvoj identiteta djeteta (osobnog i socijalnog)
- spremnost djeteta na donošenje odluka koje se odnose na njegove aktivnosti
- razvoj samostalnosti mišljenja i djelovanja
- procjenjivanje mogućih posljedica svojih akcija tj. razmatranje načina njihova ostvarenja

- inicijativnost i inovativnost djeteta
- samoiniciranje i samoorganiziranje vlastitih aktivnosti
- promišljanje i samoprocjena vlastitih aktivnosti i postignuća.

6.1.2. Obrazovna dobrobit

Odnosi se na uspješno funkcioniranje i razvijanje osobnih potencijala (spoznajnih, umjetničkih, motoričkih...).Uključuje:

- radoznalost i inicijativnost djeteta
- kreativnost, stvaralački potencijal djeteta
- percepciju sebe kao osobe koja može i voli učiti
- otkrivanje radosti i korisnosti učenja
- propitivanje vlastitih ideja i teorija (metakognitivne sposobnosti djeteta)
- stvaranje i zastupanje novih ideja
- argumentirano iznošenje vlastitih načina razmišljanja
- identifikaciju različitih izvora učenja i njihovu raznovrsnu primjenu
- idejnu izradu i vođenje projekata (djetetovih i onih potaknutih od odgojitelja)
- visoku uključenost djeteta u odgojno-obrazovne aktivnosti
- osvještavanje procesa vlastitog učenja, upravljanja njime i postupno preuzimanje odgovornosti za taj proces
- samoprocjenu djeteta u području učenja.

6.1.3. Socijalna dobrobit

Odnosi se na uspješno interpersonalno (socijalno) funkcioniranje i razvijanje socijalnih kompetencija te uključuje:

- razumijevanje i prihvaćanje drugih i njihovih različitosti (proizašlih iz vjerskih, rasnih, nacionalnih, kulturoloških i drugih različitosti ili posebnih potreba)
- usklađenost s obrascima, pravilima, normama i zahtjevima socijalne grupe/zajednice
- uspostavljanje, razvijanje i održavanje kvalitetnih odnosa djeteta s drugom djecom i odraslima
- aktivno sudjelovanje, pregovaranje i konstruktivno rješavanje konfliktnih situacija
- zajedničko (usklađeno) djelovanje djeteta s drugima (djecom i odraslima)
- etičnost, solidarnost i toleranciju djeteta u komunikaciji s drugima

- mogućnost prilagodbe djeteta novim, promjenjivim situacijama i okolnostima (fleksibilnost i adaptabilnost)
- percepciju sebe kao važnog dijela zajednice/okruženja
- osjećaj prihvaćenosti i pripadanja
- percepciju sebe kao člana zajednice koji ima priliku i mogućnosti pružanja doprinosa zajednici
- odgovorno ponašanje djeteta prema sebi i drugima

6.2. Cjelovit razvoj, odgoj i učenje djeteta te razvoj kompetencija

Cjelovit razvoj, odgoj i učenje djece te razvoj njihovih kompetencija glavna je zadaća kurikulumu. Postizanje toga temelji se na shvaćanju djeteta kao cjelovitog bića te prihvaćanju integrirane prirode njegova učenja u organizaciji odgojno-obrazovnog procesa u vrtiću. S obzirom na tu zakonitost kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje usmjeren je prema razvoju ključnih cjeloživotnih kompetencija djece:

1. Komunikacija na materinskome jeziku

- pravilno usmeno izražavanje, izražavanje i bilježenje vlastitih misli, osjećaja, doživljaja i iskustva u različitim aktivnostima
- razvoj svijesti u uporabi jezika, o utjecaju jezika na pozitivan i društveno odgovoran način
- uporaba i razumijevanje važnosti i korisnosti pisanja

2. Komunikacija na stranim jezicima

- upoznavanje, razumijevanje i smisleno korištenje stranog jezika
- poticanje međukulturnog razumijevanja
- poticanje upoznavanje drugih kultura i običaja

3. Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju

- razvijanje i primjena matematičkog mišljenja u rješavanju problema
- istraživanje, otkrivanje i zaključivanje o zakonitostima u svijetu prirode te primjena
- prirodoslovnog znanja u svakodnevnom životu
- razumijevanje promjena u prirodi uzrokovanih ljudskom djelatnošću te razvoj

odgovornosti za očuvanje prirode i njezinih resursa

4. Digitalna kompetencija

- upoznavanje informacijsko-komunikacijske tehnologije i mogućnostima njezine uporabe na primjeren i koristan način

5. Učiti kako učiti

- poticanje stvaranja strategije vlastitog učenja (umjesto usvajanja sadržaja poučavanja)

6. Socijalna i građanska kompetencija

- razvoj odgovornog ponašanja, pozitivnog i tolerantnog odnosa prema drugima
- razvoj samopoštovanja i poštovanja drugih
- uzajamno pomaganje i prihvaćanje različitosti
- učinkovito življenje i razvoj demokratskih odnosa u vrtiću, zajednici, društvu na načelima pravednosti i mirotvorstva
- uključivanje djece u donošenje odluka koje se odnose na njihovo življenje u vrtiću

7. Inicijativnost i poduzetnost

- stvaralaštvo, inovativnost i spremnost djeteta na preuzimanje rizika, samoiniciranje, samoorganiziranje, planiranje i vođenje vlastitih aktivnosti

8. Kulturna svijest i izražavanje

- razvoj svijesti djeteta o lokalnoj, nacionalnoj i svjetskoj kulturnoj baštini
- razumijevanje kulturne i jezične raznolikosti Europe i svijeta
- razvoj svijesti o važnosti estetskih čimbenika u vrtićkim aktivnostima i svakidašnjem životu

7. KURIKULUM ZA RAZVOJ OTPRONOSTI DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Pokusni kurikulum pod nazivom "Otpornost"- Rescur Resilience Curriculum koji se u Dječjem vrtiću "Različak" odvijao kao pilot projekt u suradnji s Učiteljskim fakultetom i prof. R.M.R. prerastao je u sastavni dio redovitog odgojno-obrazovnog rada te se odvija u skladu s dobi i mogućnostima svake odgojne skupine u toku pedagoške godine.

Zadaće programa "Otpornost" usmjerene su razvoju socijalne i emocionalne kompetencije djeteta rane i predškolske dobi sukladno smjernicama i aktivnostima Rescur Resilience Curriculuma za predškolsku i osnovnoškolsku dob u Europi. Svrha primjene projekta u ranoj i predškolskoj dobi je razvoj otpornosti za pozitivan ishod u kontekstu različitih svakodnevnih situacija i životnih nedaća.

Cjeline usmjerene na razvoj otpornosti kod djece predškolske dobi u praksu su integrirane aktivnostima i sadržajima prilagođene dobi, interesima i mogućnostima djece u svojim odgojnim skupinama imajući u vidu glavni cilj i zadaće primjene programa.

Nastavne cjeline Kurikuluma "Otpornost":

- Unaprjeđivanje komunikacijskih vještina djece
- Uspostavljanje i održavanje zdravih odnosa
- Razvoj pozitivnog mišljenja
- Razvoj samoodređenja
- Izgradnja osobne snage
- Pretvaranje izazova u prilike

8. KURIKULUM PREDŠKOLE DJEČJEG VRTIĆA "RAZLIČAK"

Kurikulum predškole Dječjeg vrtića "Različak" podrazumijeva kurikulum namijenjen odgojno-obrazovnome radu s djecom u godini su prije polaska u školu, a temelji se na:

- Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju (NN, 10/97, 107/07, 94/13, 98/19)
- Pravilniku o sadržaju i trajanju programa predškole (MZOS, 2104.)
- Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovaje (MZOS,2014.)
- Program predškole Dječjeg vrtića "Različak" za djecu u godini dana prije polaska u osnovnu školu.

Kurikulum predškole odražava vrijednosti, ciljeve, načela i polazišta istaknuta u Kurikulumu Dječjeg vrtića "Različak", a temelji se na suvremenom shvaćanju djeteta i procesa njegova ranog odgoja i obrazovanja. U skladu s tim, odgojno-obrazovni rad s djecom u godini prije polaska u školu planira se i oblikuje cjelovito (tematski, projektno), a ne parcelizirano (kao međusobno nepovezane aktivnosti, izdvojena područja učenja, uvježbavanje posebnih vještina i sl.). U planiranju i oblikovanju kurikuluma predškole naglasak se stavlja na:

- poticanje cjelovitog razvoja, odgoja i učenja djece te osiguranje primjerene potpore razvoju kompetencija, usklađene s individualnim posebnostima i razvojnim karakteristikama svakog djeteta
- ostvarivanje individualiziranoga i fleksibilnoga odgojno-obrazovnog pristupa kojim se omogućava zadovoljenje različitih potreba djece (tjelesnih, emocionalnih, spoznajnih, socijalnih, komunikacijskih i sl.)
- prihvaćanje igre i drugih aktivnosti koje pridonose svrhovitom učenju i cjelovitom razvoju djece te razvoju navika tjelesnog vježbanja i očuvanja vlastitoga zdravlja
- učenje koje treba biti nestandardizirani proces, a koji se događa u svrhovitome kontekstu u sklopu kojeg djeca uče istraživanjem, otkrivanjem i rješavanjem problema
- poticanje samoiniciranog učenja djece i osposobljavanje djece za planiranje i evaluaciju vlastitog učenja te upravljanje tim procesom

- stvaranje primjerenog okruženja za spontano bogaćenje rječnika, kvalitetno izražavanje i razvoj razumijevanja, slušanja, govora i jezika odnosno razvijanje predčitačkih i grafomotoričkih vještina u kontekstualno povezanim situacijama
- kontekstualno uočavanje odnosa među predmetima i pojavama te poticanje i osnaživanje istraživačkih interesa djece za matematičko-logičke i prirodoslovne aktivnosti
- upoznavanje djece s informacijsko-komunikacijskom tehnologijom i mogućnostima njezina iskorištavanja u svrhu obogaćivanja i produbljiivanja njihova učenja
- poticanje djece na iskazivanje i realizaciju vlastitih interesa i ideja, razvoj kritičkog mišljenja te nesmetano planiranje, organiziranje i provedbu aktivnosti
- razvoj sposobnosti djece za aktivno sudjelovanje u društvenim i kulturnim događajima
- razvoj sposobnosti djece za komunikaciju u multikulturnoj i višejezičnoj međunarodnoj zajednici
- razvoj osobnih potencijala djece (spoznajnih, umjetničkih, motoričkih i sl.)
- prihvaćanje i poticanje kreativnog izražavanja ideja, iskustava i osjećaja djece u raznim umjetničkim područjima i izražajnim medijima
- poticanje djece na poštovanje i njegovanje vlastite kulturne i povijesne baštine
- razvoj socijalnih kompetencija djece osiguravanjem sigurnih i podržavajućih kontekstualnih uvjeta koji omogućuju privikavanje na izvanobiteljski i institucijski kontekst, potiču kulturu komunikacije, zajedničkog življenja i ophođenja, razvoj socijalno-emocionalnih veza s vršnjacima, suradničko učenje, nenasilno rješavanje sukoba, timski rad – dogovaranje i podjela uloga, preuzimanje odgovornosti za vlastito ponašanje i postupke prema sebi, drugima i okruženju itd.
- poticanje djece da osvijeste važnost obiteljskog i institucijskog okruženja za njihov život, odgoj i učenje.

9. OSIGURAVANJE KVALITETE

Osiguravanje visoke razine kvalitete odgojno-obrazovne prakse u koju su integrirane vrijednosti kurikuluma temeljna je zadaća svih djelatnika uključenih u odgojno-obrazovni proces. U tom smislu potrebno je kontinuirano promišljati, pratiti, diskutirati i evaluirati odgojno-obrazovnu praksu i djelovati u smjeru njezina stalnog unapređenja. U taj proces važno je uključiti sve čimbenike odgojno-obrazovnog procesa koji će kontinuirano osiguravati rast kvalitete vrtića vrednujući različita područja kvalitete rada ustanove obzirom na svoje različite profesionalne uloge.

Vrednovanje ključnih područja kvalitete u ustanovi i odgojnoj skupini odnosi se na:

- strategiju ustanove
- organizaciju i vođenje ustanove
- kulturu ustanove
- prostorno-materijalne uvjete
- kurikulum i odgojno-obrazovni proces
- ljudske resurse
- suradnju s užom i širom zajednicom
- proces praćenja i vrednovanja

Čimbenici vrednovanja kurikuluma u vrtiću su:

- odgojitelji i drugi stručni djelatnici
- djeca
- roditelji

Čimbenici vrednovanja kurikuluma izvan vrtića su:

- nadležne institucije (Agencija za odgoj i obrazovanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Nacionalni centar za vanjski vrednovanje obrazovanja)
- čimbenici mreže profesionalne zajednice učenja (sustručnjaci iz drugih vrtića, akademske zajednice i dr.)

Oblici praćenja i vrednovanja odgojno-obrazovnog rada:

PODRUČJE ODGOJNO- OBRAZOVNOG RADA	NAČIN PRAĆENJA I VREDNOVANJA	VRIJEME	NOSITELJI
Redovni program (rad odgojitelja, materijalno-organizacijski uvjeti, boravak na zraku, dnevni odmor, razvoj samostalnosti, period adaptacije)	- neposredni uvid u rad skupine - uvid u pedagošku dokumentaciju - protokoli praćenja za različite segmente odgojno-obrazovnog rada - upitnik za roditelje i djecu	-tijekom godine, osobito pojačano prema potrebi	- odgojitelji, SRS
Kraći program i tečajevi	- upitnik za roditelje i djecu	- na kraju godine	-organizatori kraćeg programa/tečaja
Program predškole	- trijažna procjena spremnosti za školu -neposredni uvid u odvijanje programa predškole	- tijekom godine	- psiholog - pedagog
Praćenje djece s TUR	- nalazi i mišljenja - individualni plan rada - praćenja trećih odgojitelja - razvojne liste praćenja - pedagoška dokumentacija	- tijekom godine	-rehabilitator, psiholog,pedagog, odgojitelji
Praćenje rada s roditeljima	- zapisnici s roditeljskih sastanaka - sudjelovanje na roditeljskim sastancima - pedagoška dokumentacija	- tijekom godine	-odgojitelji, stručni tim
Stručno usavršavanje	- evidencija pohađanja stručnih usavršavanja - zapisnik stručnog usavršavanja - program stručnog usavršavanja	- tijekom godine	- pedagog, odgojitelji
Rad odgojitelja pripravnika	- neposredni uvid u rad skupine - uvid u pedagošku dokumentaciju protokoli praćenja za različite segmente odgojno-obrazovnog	- tijekom godine	- povjerenstvo za stažiranje

	rada - liste praćenja mentora -ogledni radovi		
--	---	--	--

10. PROFESIONALNI RAZVOJ STRUČNIH DJELATNIKA VRTIĆA

S ciljem unapređivanja odgojno-obrazovne prakse i implementaciju vrijednosti kurikulumu u odgojno-obrazovnu praksu, a kroz razvijanje i jačanje profesionalnih kompetencija svih odgojno-obrazovnih djelatnika postavili smo sljedeće zadaće stručnog usavršavanja koje ćemo provoditi putem različitih oblika.

Bitne zadaće provođenja stručnog usavršavanja:

- jačanje profesionalne kompetencije odgojitelja u svim segmentima odgojno-obrazovnog procesa s osobitim naglaskom na kontinuirani razvoj:

- znanja i vještina oblikovanja i organiziranja materijalnih, prostornih i socijalnih uvjeta za cjelovit razvoj djeteta
- suvremenih načina, metoda rada i didaktičkih sredstava za rad s djecom rane i predškolske dobi
- komunikacijskih vještina (odraslih i djece)
- usvajanje i unapređivanje znanja i vještina za različite oblike rada s roditeljima (pismena, usmena, digitalna komunikacija, savjetovanja)
- načina i oblika pružanje podrške integraciji djece s teškoćama u razvoju
- integriranja zadaća programa predškole za djecu školske obveznike
- istraživačkih i refleksivnih umijeća te procesa dokumentiranja odgojno obrazovne prakse
- vještina vrednovanja i samovrednovanja odgojno- obrazovne prakse.

Oblici provođenja stručnog usavršavanja za odgojno-obrazovne djelatnike

- kolektivno stručno usavršavanje u ustanovi (odgojiteljska vijeća, stručni aktivni, predavanja, radionice)
- individualno stručno usavršavanje izvan ustanove (stručni skupovi, predavanja, radionice, tribine, okrugli stolovi... prema obavijestima o organizaciji od strane stručnih institucija)
- individualno stručno usavršavanje putem stručne literature i periodike.

LITERATURA

- Antulić, S. (ur.) Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Zagreb : Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2012.
- Bašić, Koller-Trbović, Žižak: (1993.) Integralna metoda, Zagreb, Alineja.
- Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe (Narodne novine, 63/08 i 90/10).
- Dubravka Maleš, Mirjana Milanović, Ivanka Stričević: Živjeti i učiti prava, Odgoj za ljudska prava u sustavu predškolskog odgoja, Filozofski fakultet, Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo, Zagreb, 2003.
- Konvencija o pravima djeteta (2001.) Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži
- Ljubetić, M. Vrtić po mjeri djeteta : kako procjenjivati kvalitetu u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja : priručnik za odgojitelje i roditelje. Zagreb : Školske novine, 2009.
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, 2014.
- Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece (Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete RH 7-8/91).
- Starc, B., i sur. Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi, Golden marketing, Zagreb, 2014.
- Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi (Narodne novine, 10/97 i 107/07).